

Gemeente Leeuwarden

Fries en meertaligheidbeleid

Uitvoeringsnotitie

Sector Beleid en Strategie, Sociaal domein
2021 en verder

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Het gebruik van Fries en meertaligheid in het dagelijks leven	3
3. Fries en meertaligheid in de gemeentelijke organisatie	3
4. Fries en meertaligheid in de communicatie met inwoners	3
5. Fries en meertaligheid in de openbare ruimte	4
6. Fries en meertaligheid in het onderwijs	4
7. Fries en meertaligheid in kunst en cultuur	5
8. Overzicht: wat gaat gemeente Leeuwarden doen?	6
9. Financieel overzicht	8

1. Inleiding

Voor u ligt de uitvoeringsnotitie van het meertaligheidbeleid van gemeente Leeuwarden. In gemeente Leeuwarden bestaat het Nederlands, het (Stads)Fries en andere talen naast elkaar en worden door elkaar heen gebruikt. We zijn dan ook een meertalige gemeente. Het Fries heeft een bijzondere positie, doordat het de tweede officiële Rijkstaal is van Nederland. In deze uitvoeringsnotitie leest u op welke punten gemeente Leeuwarden nog meer inzet gaat plegen op Fries en meertaligheid en op die manier een verdiepingsslag maakt op de nota Frysk. Dúdlik yn byld! (2018).

De uitgangspunten van de uitvoeringsnotitie zijn de volgende:

- Het Fries is als tweede rijkstaal gelijkwaardig aan het Nederlands.
- Het Fries en het Stadsfries zijn cultuurbezit en hebben emotionele waarde. Dat laten we zien in de samenleving.
- Burgers hebben de vrijheid om in het schriftelijke- en mondelinge verkeer met de gemeente hun taal naar keuze te gebruiken.
- In de communicatie dient de gemeente zoveel mogelijk aan te sluiten bij het taalgebruik van haar inwoners.

Met betrekking tot het Nederlands en het (Stads)Fries heeft de gemeente Leeuwarden een uitnodigende houding. De gemeente stimuleert het gebruik van de eigen taal onder zowel de inwoners van de gemeente als haar medewerkers. Inwoners en medewerkers voelen zich thuis in het gebruik van hun eigen taal met en binnen de organisatie van de gemeente Leeuwarden.

Leeswijzer

De volgorde van de geldende beleidsnotitie is aangehouden. De hoofdstukken die relevant zijn voor de uitvoeringsnota zijn overgenomen, te weten: het gebruik van Fries en meertaligheid in het dagelijks leven, Fries en meertaligheid in de gemeentelijke organisatie, Fries en meertaligheid in communicatie met inwoners, Fries en meertaligheid in de openbare ruimte, Fries en meertaligheid in het onderwijs, Fries en meertaligheid in kunst en cultuur. Per hoofdstuk wordt beschreven wat we al doen en wat de extra activiteiten zullen zijn. In hoofdstuk 8 staat een samenvattend overzicht van de te plegen acties. Afsluitend in hoofdstuk 9 is een financieel overzicht gegeven van de gemeentelijke budgetten waarin Fries en meertaligheid een rol spelen.

2. Het gebruik van Fries en meertaligheid in het dagelijks leven

Wat doen we al?

- We sluiten zoveel mogelijk aan bij het taalgebruik en de taalbeleving van onze medewerkers en inwoners. Wij geven daarom verenigingen en inwoners de ruimte om met initiatieven en projecten te komen voor het behoud van de Friese taal. Om dergelijke initiatieven te laten slagen, moeten deze van onderop komen.

3. Fries en meertaligheid in de gemeentelijke organisatie

Wat doen we al?

- De gemeente heeft een Werkgroep Frysk aangesteld tot de zomer van 2021.
- Schriftelijke communicatie die in het Fries binnenkomt, wordt zoveel mogelijk in het Fries beantwoord.
- De gemeente geen officiële vertalers, wel mensen die Fries kunnen spreken en schrijven, maar bij officiële stukken huren we externe vertalers in.
- Er is bij de Frontoffice altijd personeel aanwezig dat de Friese taal beheerst en de inwoner in het Fries te woord kan staan. Dit wordt duidelijk door bordjes met daarop "Praat mar Frysk".
- Ambtenaren kunnen de ambtseed afleggen in het Fries of het Nederlands.
- De vergaderruimtes in het gemeentehuis hebben Friestalige dorpsnamen (Wytgaard, Jirnsum, et cetera).

Wat gaan we doen?

De gemeente zet in op de taalbewustzijn van haar medewerkers, ze brengt de dialoog op gang over de taal in de organisatie. Daarnaast zet ze in op het effect van de taal op de kwaliteit van dienstverlening en de identiteit van medewerkers en burgers. Dit gaan we doen met een aantal acties:

- Er worden "Taalstipers" (taalondersteuners) aangewezen binnen de gemeente. De rol van de Taalstiper is om de taalbewustzijn van de medewerkers te vergroten. De ambitie is om op elke afdeling een collegiale "Taalstiper" aan te wijzen. Deze (onder)steunt anderen bij het schriftelijk en mondelinge taalgebruik en vraagt op een positieve manier aandacht voor meertaligheid op de werkvloer.
- De bekendheid over vertaalmogelijkheden van en naar het Fries wordt vergroot onder de medewerkers. Dit wordt gecommuniceerd via bijvoorbeeld intranet en het personeelsblad.
- In afstemming met de afdeling communicatie en facilitair wordt meertaligheid zichtbaarder gemaakt door gebruik te maken van de gemeentelijke kanalen (bijvoorbeeld intranet, het personeelsblad, de achtergronden in Teams of fysiek in het gebouw).
- Er worden verschillende cursussen Fries aan de medewerkers aangeboden. De cursussen zijn terug te vinden op de interne opleidingspagina van de gemeente en worden jaarlijks via intranet onder de aandacht gebracht.
- De gemeente zoekt actief de samenwerking op met andere gemeenten op het gebied van Fries en meertaligheid. Dit doet zij door onder andere actief lid te zijn van de provinciale werkgroep Frysk.

4. Fries en meertaligheid in de communicatie met inwoners

Wat doen we al?

- Huwelijksvoltrekkingen en partnerregistraties kunnen zowel in het Nederlands als in het Fries plaatsvinden. De akte is tweetalig opgemaakt.
- Bij geboorteaangifte wordt het gratis Taalkado verstrekt met hierin aandacht voor het Fries.
- De gemeente Leeuwarden heeft persvoorlichters die Fries spreken.
- Inwoners van de gemeente moeten in het Fries te woord gestaan kunnen worden. Zowel bij

de balie als bij telefonisch of schriftelijk contact met de gemeente.

- De website van gemeente Leeuwarden is deels tweetalig. De onderwerpen die het meest worden aangeklikt, zijn ook vertaald in het Fries.

Wat gaan we doen?

- Bij de keus van de taal in communicatie wordt er bewuster gekeken naar de doelgroep. Dat wil zeggen daar waar de meerderheid van de doelgroep (Stads)Fries is, zal ook vaker in het (Stads)Fries gecommuniceerd worden.
- Daar waar past worden publieke uitnodigingen van de gemeente deels meertalig opgemaakt. Een voorbeeld is de nieuwjaarsreceptie.
- Er wordt een communicatiekalender opgesteld met relevante momenten waarin we aandacht besteden aan meertaligheid. Denk daarbij aan 21 februari als de “internationale Dag van de Moedertaal” en 26 september als de “Europese dag van de Talen”.
- Bezoekers van panden van de gemeente Leeuwarden komen op een creatieve manier in aanraking met het Fries en het Stadsfries. Bijvoorbeeld door Friese poëzie stickers in de openbare toiletten en aan de balie worden ze uitgenodigd om hun eigen taal te spreken middels bordjes “Praat mar Frysk” en “Praat mar Leewwarders”.
- De collegeleden laten zien aan de inwoners dat ze oog hebben voor Fries en meertaligheid in de gemeente, door bijvoorbeeld een toespraak, afhankelijk van de doelgroep en het onderwerp, in het (Stads)Fries te houden en worden collegeleden in het (Stads)Fries geciteerd.

5. Fries en meertaligheid in de openbare ruimte

Wat doen we al?

- In opdracht van de Provincie heeft Lân fan Taal het plan Sichtberens ontwikkeld in samenwerking met de Provincie en het Fysiek Domein van de gemeente Leeuwarden om het Fries en het Stadsfries zichtbaarder te maken in de openbare ruimte. Door de stad heen zijn Friese en Leewadder teksten te zien op gebouwen.
- In de binnenstad van Leeuwarden liggen 55 poëzistenen, waarvan 14 Friestalige gedichten en een aantal Leewadder gedichten.

Wat gaan we doen?

- De gemeente is aanjager van Fries en meertaligheid in de openbare ruimte. We stimuleren organisaties om middels culturele uitingen meertaligheid zichtbaarder te maken in de openbare ruimte. We zoeken hierbij samenwerking met onder andere: City of Literature, LF2028, Explore the North, dbieb, Afûk. Voorbeelden zijn:
  - De gemeente Leeuwarden krijgt met behulp van City of Literature meertalige literatuurbankjes. Het project begint bij één bankje in 2022. In de toekomst zouden eventueel meerdere literatuurbankjes geplaatst kunnen worden.
  - Het (Stad)Fries krijgt op een ludieke manier een plek op het gemeentelijk wagenpark.

6. Fries en meertaligheid in het onderwijs

Noot vooraf: de gemeente Leeuwarden heeft geen wettelijke taak ten opzichte van het Fries in het onderwijs. Wel stelt de gemeente zich op als aanjager van Fries en meertaligheid in het onderwijs.

Wat doen we al?

- De gemeente Leeuwarden heeft een doorgaande leerlijn ontwikkeld op het gebied van taalontwikkeling op de peuteropvang. De gemeente Leeuwarden subsidieert het Project Tomke om het Fries op de peuteropvang te stimuleren.
- De gemeente Leeuwarden subsidieert het provinciale project *Foarlêzen yn it Frysk oan*

pjutten.

- De Afûk ontvangt een subsidie voor het geven van cursussen Fries aan de inwoners van de gemeente Leeuwarden.

Wat gaan we doen?

- Jaarlijks wordt er aandacht besteed aan de Friese voorleesweek. Bijvoorbeeld door een collegelid dat voorleest in het Fries.
- De gemeente is aanjager geweest in de realisatie van het project de Kinderdichter in het primair onderwijs. Dit kinderdichter wordt jaarlijks gekozen is een wedstrijd die tweetalig is: Nederlands en Fries. De organisatie van de kinderdichter ligt bij Kunstkade.
- Vanaf september 2021 krijgt vakoverstijgend werken met taal een rol bij de cultuureducatielessen in het primair onderwijs verzorgd door Kunstkade.
- Kunstkade wordt gevraagd om een proeftuin taal te starten samen met culturele instellingen en in het voortgezet onderwijs.

7. Fries en meertaligheid in kunst en cultuur

Wat doen we al?

De bibliotheek

- Deelname aan de Friese Boekenweek, het vertel- en voorleesfestival en andere leesbevorderingsactiviteiten voor het Fries.
- De bibliotheek heeft een ruime collectie Friese boeken, van streekromans tot poëzie en literatuur, van prentenboek tot duidelijke drukboeken. Ook Friese DVD's, gesproken boeken en e-boeken zijn beschikbaar.
- Op de serviceorganisatie voor de bibliotheken (BSF) is een domeinspecialist Fries en meertaligheid werkzaam. Samen met alle openbare bibliotheekorganisaties in de provincie worden activiteiten rond het Fries georganiseerd.

Subsidies

- Aanvragen voor de regeling “subsidie kleine producties cultuur” waarbinnen de Friese taal een positie inneemt, hebben de voorkeur ten opzichte van aanvragen van dezelfde kwaliteit die geen relatie hebben met het Fries.

Culturele prijzen

- De gemeente Leeuwarden looft twee prijzen uit voor literaire werken die hetzij door de gebruikte taal, hetzij door het gekozen onderwerp, een relatie hebben met het Fries of de provincie Fryslân. Het gaat om de Piter Jelles Priis voor letteren en de Rely Jorritsma Priis.

Poëzieroute

- In de binnenstad van Leeuwarden liggen 55 poëziestenen, waarvan 14 Friestalige en een aantal Leewwaders gedichten.

City of Literature

- De gemeente draagt sinds 2020 financieel jaarlijks bij aan het programma van Leeuwarden-Fryslân City of Literature. Onderdeel van de opdracht is het waarborgen van Fries en meertaligheid in de gemeente, op regionaal, nationaal en internationaal niveau.

Wat gaan we doen?

- Vanaf het vierde kwartaal van 2021 gaat de gemeente in gesprek met gesubsidieerde instellingen waarbij Fries en meertaligheid een rol speelt. In deze gesprekken staat de wijze hoe zij Fries en meertaligheid inzetten en op welke manier zij dit eventueel nog meer kunnen doen centraal. De afspraken worden vastgelegd in de subsidiebeschikking aan de

desbetreffende organisatie.

8. Overzicht: wat gaat gemeente Leeuwarden doen?

Onderstaand overzicht is een samenvatting van hoofdstukken 2 tot en met 7.

Fries en meertaligheid in de gemeentelijke organisatie		
Jaar	Activiteit	Resultaat
2021	Opzetten werkgroep 'taalstipers'	Vergroten taalbewustzijn en taalhouding medewerkers
2021	Vergroten kennis over vertaalmogelijkheden naar het Fries	De medewerkers weten waar ze terecht kunnen voor Friese vertalingen
2021 e.v.	Samenwerking met andere gemeenten op Fries en meertaligheid	Samenwerking op activiteiten en projecten
2021 e.v.	Aanbieden cursussen Fries nieuwe en bestaande medewerkers	Vergroten taalbewustzijn en taalhouding medewerkers
2021 e.v.	Uitdragen dat de gemeente Leeuwarden een meertalige gemeente is	Meertaligheid een zichtbare plek geven op gemeentelijke kanalen, in het gebouw en eventueel op gemeentelijk wagenpark
Fries en meertaligheid in communicatie met inwoners		
Jaar	Activiteit	Resultaat
2021	Publieke uitnodigingen	Daar waar logisch meertaligheid in publieke uitnodigingen
2021	Collegeleden hebben oog voor Fries en meertaligheid en dragen dit uit	Op doelgroep aangepaste communicatie (toespraak, persbericht, filmpje)
2021 e.v.	Zichtbaar maken in het gemeentehuis dat we een Fries en meertalige gemeente zijn	Creatieve uitingen in en om de gemeentelijke panden
2021 e.v.	Communicatiekalender Fries en meertaligheid	Communicatie uitingen met aandacht voor meertaligheid binnen de gemeente
Fries en meertaligheid in de openbare ruimte		
Jaar	Activiteit	Resultaat
2021 e.v.	Stimuleren meertaligheid zichtbaarder in de openbare ruimte	Onder andere literatuuwbankje(s) en Fries en meertaligheid op het gemeentelijk wagenpark
Fries en meertaligheid in het onderwijs		
Jaar	Activiteit	Resultaat
2021 e.v.	Een aanjagende functie als gemeente	Aandacht voor de Friese voorleesweek

2021 e.v.	Aanjagende rol voor Fries en meertaligheid in primair onderwijs	Onder andere de jaarlijkse verkiezing van de kinderdichter en vakoverstijgend werken met taal
2021 e.v.	Aanjagende rol voor Fries en meertaligheid in voortgezet onderwijs	Opstarten van een proeftuin taal in het voortgezet onderwijs
Fries en meertaligheid in kunst en cultuur		
Jaar	Activiteit	Resultaat
2022 e.v.	Overleg met gesubsidieerde instellingen over hun inzet op Fries en meertaligheid	Subsidieafspraken over te plegen inzet op Fries in meertaligheid binnen organisaties

9. Financieel overzicht

Er wordt op deze pagina een financieel overzicht gegeven van alle bestaande gemeentelijke budgetten waar Fries en meertaligheid een rol in speelt. De gemeente heeft geen apart budget specifiek voor Fries en meertaligheid.

Subsidierelatie/budget	Doel	Bedrag per jaar
Afûk	Cursussen Fries voor inwoners van gemeente Leeuwarden.	€ 10.912,-
Provinciaal voorleesproject voor peuters	Voorlezen in het Fries aan peuters.	€ 3.000,-
Leeuwarden-Fryslân City of Literature	Programmering activiteiten van City of Literature. Fries en meertaligheid zijn de kern van het programma.	€ 100.000,-
Kunstkade	Uitrol programma voortgezet onderwijs met o.a. proeftuin taal	€ 2.500,-
Culturele prijzen	Piter Jelles Priis voor letteren en de Rely Jorritsma Priis.	€ 2.500,- en € 1.000,-
Stadskunstenaar	Activiteiten voor de Leeuwarder inwoners, waarbij meertaligheid onderdeel is van de opdracht.	€ 7.000,-
Subsidieregeling kleine producties cultuur	Fries is een subsidie criterium bij deze regeling.	€ 100.000,-*, waarvan +/- € 20.000,- naar aanvragen gaat die scoren op het subsidie criterium Fries.
dbieb	Bijdrage Friese literatuur.	€ 4.280,-
		Totaal € 151.192,-

* Totaalbedrag subsidieregeling van € 100.000,- is niet meegenomen in het totaal.